

Spis treści

Wstęp	XI
Wykaz skrótów	XIII
Bibliografia	XVII
Rozdział I. Prawoznawstwo i etyka – o podobieństwie dwóch dyscyplin	1
§ 1. Prawoznawstwo i etyka jako nauki wartościujące.....	1
§ 2. Warunki intersubiektywności i pojęcie prawdy w prawoznawstwie i etyce.....	9
Rozdział II. Przyjęte w pracy rozstrzygnięcia metaetyczne i etyczne	16
§ 1. Normatywny charakter etyki.....	16
§ 2. Autonomiczność jako istota zjawisk moralnych.....	20
§ 3. Najważniejszy nakaz etyki: nie krzywdzić	24
§ 4. Normy aksjologiczne, normy imperatywne, normy-zalecenia	26
§ 5. Sytuacyjny charakter moralnych rozstrzygnięć	28
§ 6. Główne stanowiska metaetyczne.....	32
§ 7. Ocena jako rezultat intelektualnego szacowania czegoś na podstawie przyjętego kryterium.....	36
§ 8. Kwalifikacja jako szczególny rodzaj oceny.....	43
§ 9. Przyjęte w pracy rozumienie wartości	45
Rozdział III. Wpływ moralności na system prawny	48
§ 1. Różnice między normami prawnymi i normami moralnymi.....	48
§ 2. Zakres przedmiotowy regulacji prawnej i moralnej.....	53
§ 3. Funkcjonalne relacje między prawem i moralnością.....	54
§ 4. Niezależność walidacyjna prawa i moralności.....	56
§ 5. Kontyngentne związki między prawem i moralnością	60
§ 6. Granice oddziaływania moralności na system prawny.....	61
Rozdział IV. Wykorzystanie cywilistycznych klauzul generalnych w celu uzupełniania przepisów prawa stanowionego za pomocą norm moralnych	65
§ 1. Pojęcie i funkcje klauzul generalnych	65
§ 2. Zasady współżycia społecznego.....	68
§ 3. Stosowanie klauzuli zasad współżycia społecznego.....	72

§ 4. Sytuacjonistyczne ujęcie zasad współżycia społecznego.....	76
§ 5. Pozaprawny i wewnątrzsystemowy charakter odesłania	78
§ 6. Funkcje spełniane przez klauzulę zasad współżycia społecznego.....	80
§ 7. Pozostałe cywilistyczne klauzule słusznościowe.....	83
Rozdział V. Zasady prawa cywilnego jako nośnik aksjologii	88
§ 1. Teoretyczne ujęcie zasad prawa	88
I. Zasada prawa jako opis i niekonkluzywna dyrektywa	88
II. Funkcje spełniane przez zasady prawa.....	92
§ 2. Zasady prawa cywilnego i reprezentowane przez nie wartości.....	95
I. Legitymacja zasad prawa cywilnego.....	95
II. Zasada autonomii woli	96
III. Zasada ochrony godności osoby ludzkiej	98
IV. Zasada ochrony zaufania.....	99
V. Zasada słuszności.....	102
VI. Kolizyjny charakter zasad prawa cywilnego.....	104
VII. Wartości etyczne reprezentowane przez zasady prawa cywilnego i relacje zachodzące między tymi wartościami	106
Rozdział VI. Argumentacja etyczna w toku wykładni prawa cywilnego	108
§ 1. Zalety klaryfikacyjnej koncepcji wykładni	108
§ 2. Wykładnia funkcjonalna i sposoby ustalania celu aktu prawnego.....	111
§ 3. Wartościujący charakter dyrektyw interpretacyjnych drugiego stopnia.....	114
§ 4. Racjonalność aksjologiczna ustawodawcy.....	117
§ 5. Wartości i cele prawodawcy jako przesłanki wnioskowań prawniczych	122
§ 6. Zastrzeżenia aksjologiczne dotyczące zakresu dopuszczalnych odstępstw od wykładni nieretroaktywnej.....	127
I. Wartości leżące u podłoża zasady <i>lex retro non agit</i>	127
II. Artykuł 3 KC jako przepis interpretacyjny drugiego stopnia ...	130
III. Niedopuszczalność retroakcji mającej wyłączną podstawę w wykładni celowościowej.....	131
Rozdział VII. Zagadnienia etyczne dotyczące podmiotów prawa cywilnego	136
§ 1. Zdolność prawna jako kategoria nacechowana aksjologicznie.....	136
§ 2. Problem zdolności prawnej dziecka poczętego.....	140
I. Moralny status ludzkiego płodu.....	140
II. Cywilnoprawna sytuacja dziecka poczętego.....	144
1. Koncepcja warunkowej zdolności prawnej	144

2. Niedopuszczalność darowizny i innych czynności <i>inter vivos</i> na rzecz <i>nasciturusa</i>	150
§ 3. Kontrowersje etyczne związane z instytucją ubezwłasnowolnienia ...	153
I. Zdolność do czynności prawnych jako istotny atrybut osoby fizycznej.....	153
II. Ubezwłasnowolnienie a godność człowieka.....	155
III. Koncepcja ruchomego zakresu ograniczeń zdolności do czynności prawnych	158
Rozdział VIII. Etyczny wymiar ochrony dóbr osobistych	162
§ 1. Ogólna charakterystyka dóbr osobistych i wyrażanych przez nie wartości.....	162
§ 2. Podmiotowe prawa osobiste.....	168
§ 3. Ochrona wartości niemajątkowych związanych z osobowością zmarłego	174
§ 4. Bezprawność naruszenia dóbr osobistych.....	180
§ 5. Okoliczności wyłączające bezprawność ingerencji w dobra osobiste....	182
§ 6. Cywilnoprawne środki ochrony dóbr osobistych	188
I. Roszczenie prewencyjne	188
II. Roszczenie negatoryjne.....	192
III. Roszczenie kompensacyjne	194
IV. Obowiązek przeproszenia i jego moralne uzasadnienie	195
V. Wykorzystanie powództwa ustalającego w dziedzinie ochrony dóbr osobistych	200
VI. Majątkowe środki ochrony dóbr osobistych	202
1. Moralna obrona instytucji zadośćuczynienia	202
2. Naprawienie majątkowych konsekwencji naruszenia dobra osobistego	203
Rozdział IX. Pojęcie czynności prawnej i jej wykładnia w zgodzie z normami moralnymi	207
§ 1. Elementy moralne w pojęciu czynności prawnej.....	207
I. Czynność prawna jako dokonywany na gruncie prawa przedmiotowego akt samowiązania się podmiotu prawa cywilnego.....	207
II. Etyczny wymiar teorii oświadczenia i zasady ochrony zaufania.....	210
III. Pozostałe aspekty aksjologiczne pojęcia czynności prawnej	213
§ 2. Wykładnia oświadczenia woli w zgodzie z normami moralnymi.....	215
I. Wartości etyczne zaangażowane w proces wykładni oświadczeń woli.....	215

II. Ochrona rzeczywistych intencji podmiotu składającego oświadczenie woli	218
III. Granice wykładni subiektywnej.....	221
IV. Ochrona uzasadnionych oczekiwań adresata oświadczenia woli	223
V. Wykładnia umów w zgodzie z postulatami sprawiedliwości kontraktowej.....	226
§ 3. Uzupełnianie treści stosunku cywilnoprawnego normami moralnymi.....	231
Rozdział X. Etyczne uzasadnienie ochrony zaufania przy zawieraniu umów	238
§ 1. Umowy zawierane w warunkach braku umocowania lub przekroczenia jego zakresu.....	238
I. Odpowiedzialność odszkodowawcza rzekomego pełnomocnika.....	238
1. Ustalenia ogólne	238
2. Przyczyny rezygnacji z przesłanki winy.....	240
3. Zakres odpowiedzialności rzekomego pełnomocnika w przypadku działania zawinionego.....	243
II. Czynności prawne dokonywane po wygaśnięciu umocowania	247
III. Ochrona zaufania osób zawierających umowy w lokalu przedsiębiorstwa.....	249
§ 2. Nielojalne negocjacje	252
I. Ustalenia ogólne.....	252
II. Wina jako przesłanka odpowiedzialności	253
III. Poszczególne przypadki naruszenia dobrych obyczajów.....	260
IV. Zakres obowiązku odszkodowawczego	264
V. Problem zakresu dopuszczalnej ingerencji prawnej w proces negocjacji	266
§ 3. Etyczne aspekty ochrony osób działających w dobrej wierze.....	268
I. Pojęcie dobrej wiary.....	268
II. Przyczyny, dla których system prawny chroni dobrą wiarę	272
III. Domniemanie dobrej wiary czy prawda tymczasowa	275
IV. Racje aksjologiczne przemawiające za przyjęciem domniemania dobrej wiary	278
Rozdział XI. Pozostałe zagadnienia etyczne związane z zawieraniem umów	282
§ 1. Nieetyczny charakter umów powodujących niemożność wywiązania się z powstałych uprzednio zobowiązań.....	282
I. Przesłanki zastosowania art. 59 KC.....	282

II. Roszczenia podlegające ochronie i sposób realizacji tej ochrony.....	286
§ 2. Nierzetelny przetarg.....	291
I. Przesłanki dopuszczalności wzruszenia umowy.....	291
II. Artykuł 70 ⁵ KC a przepisy o wadach oświadczenia woli.....	295
III. Poszczególne przypadki naruszenia dobrych obyczajów.....	297
Rozdział XII. Ochrona autentyczności i autonomii woli podmiotów prawa cywilnego za pośrednictwem przepisów o wadach oświadczenia woli ..	300
§ 1. <i>Ratio legis</i> przepisów o wadach oświadczenia woli.....	300
§ 2. Oświadczenia woli złożone w warunkach braku świadomości	305
§ 3. Oświadczenia woli złożone dla pozorów	310
I. Dyskwalifikacja pozornych oświadczeń woli z powodów etycznych	310
II. Przyczyny, dla których system prawny dopuszcza ważność czynności ukrytej.....	316
III. Ochrona czynności prawnych dokonanych w zaufaniu do aktu pozornego.....	319
§ 4. Oświadczenia woli złożone pod wpływem błędu.....	322
I. Przesłanki prawnej doniosłości błędu.....	322
II. Błąd co do treści czynności prawnej a błąd co do pobudki	325
III. Ochrona zaufania adresata oświadczenia woli złożonego pod wpływem błędu	329
§ 5. Oświadczenia woli złożone pod wpływem podstępów	335
I. Podstępne nakłonienie do dokonania czynności prawnej.....	335
II. Podstęp milczący.....	338
III. Podstępne skorzystanie z cudzego błędu	340
§ 6. Oświadczenia woli złożone w warunkach przymusu psychicznego spowodowanego groźbą	343
§ 7. Problem ochrony zaufania adresata wadliwego oświadczenia woli w przypadku podstępów albo groźby zastosowanej przez osobę trzecią.....	347
Rozdział XIII. Kontrola treści czynności prawnej z punktu widzenia zgodności z normami moralnymi	350
§ 1. Ogólne założenia dotyczące stosowania normy dyskwalifikującej czynności prawne sprzeczne z zasadami współżycia społecznego.....	350
§ 2. Uzasadnienie sankcji nieważności.....	357
§ 3. Umowy naruszające sprawiedliwość kontraktową	360
§ 4. Umowy godzące w inne wartości etyczne.....	367
§ 5. Umowy naruszające interesy osób trzecich.....	372

I. Ustalenia ogólne.....	372
II. Nadużycie umocowania.....	373
§ 6. Nieetyczny cel umowy.....	376
§ 7. Okoliczności towarzyszące dokonywaniu czynności prawnej.....	380
§ 8. Niemoralny warunek.....	382
I. Ustalenia ogólne.....	382
II. Wskazania płynące z teorii inherecyjnej.....	383
III. Warunkowa darowizna czy darowizna obciążona poleceniem	387
§ 9. Skutki nielojalnego doprowadzenia do ziszczenia lub nieziszczenia się warunku.....	390
Rozdział XIV. Założenia etyczne leżące u podłoża pojęcia prawa podmiotowego	394
§ 1. Cywilistyczne ujęcie praw podmiotowych	394
§ 2. Niedopuszczalność redukcji pojęcia uprawnienia do kategorii pochodnej względem obowiązku	398
§ 3. Prawa podmiotowe bezwzględne jako pierwotne sytuacje prawne.....	401
§ 4. Niepredyktywne ujęcie kompetencji.....	405
Rozdział XV. Ustalanie treści cywilnych praw podmiotowych za pośrednictwem kryterium zgodności wykonywanych uprawnień z normami moralnymi	410
§ 1. Etyczne uzasadnienie zakazu nadużycia prawa podmiotowego.....	410
§ 2. Wewnętrzna koncepcja nadużycia prawa	415
§ 3. Zasady rządzące stosowaniem art. 5 KC.....	419
§ 4. Skutki prawne stanu nadużycia prawa	425
Rozdział XVI. Zagadnienia etyczne dotyczące przedawnienia roszczeń	431
§ 1. Zastrzeżenia etyczne związane z przedawnieniem roszczeń i kontrargumenty przemawiające za potrzebą istnienia tej instytucji prawnej.....	431
§ 2. Nadużycie zarzutu przedawnienia	438
§ 3. Problem dopuszczalności nieuwzględnienia upływu terminów zawitych	441
§ 4. Ochrona zaufania wierzyciela ze względu na dokonane przez dłużnika uznanie roszczenia	443
§ 5. Niedopuszczalność interpretowania niejednoznacznych zachowań dłużnika jako oświadczeń o zrzeczeniu się zarzutu przedawnienia ..	447
Indeks rzeczowy	451